

Zikir, Cevşen ve Tesbihat

Zikir nedir?

Kelime manası itibariyle Allah'ı anma-hatırlama, belli duaları belli bir sayı ve şekilde okuma anlamlarına gelen zikir, kişinin hayatı duyarak yaşaması ya da tefekkür gözüyle etrafına baktığında hemen her nesneden Allah'a ait birtakım mesajlar alması demektir. O, bu yönüyle kişiyi Allah'a en seri şekilde yaklaştıran bir ibadettir.

Kur'ân-ı Kerîm Zikri Nasıl Anlatıyor?

Zikrin, sadece "Allah!" demek veya O'nu hatırlatan kelime veya ifade gruplarını tekrarlamak olmadığını anlamalıyız. Zikri İslâm uleması âyetler ışında üç ana başlık altında toplamışlardır:

Birincisi Allah'ı, güzel isimlerini hatırlamak, anmak, O'na hamd ve şükürde bulunmak, O'nu tesbih etmek, tekbir ile O'nun büyüklüğünü haykırmak, Kitabullah'ı okumak, duâ etmek... Bütün bunlar zikrin yalnızca lisana ait olan bölümüdür.

İkincisi Allah'ın varlığına delâlet eden delilleri, O'nun sıfat ve isimlerini düşünmek, Allah'ın ahkâmını, emir ve yasaklarını, tekliflerini, vaadini ve vâidini, O'na olan kulluk vazifelerini ve bunların hikmet ve delillerini düşünmek, enfüsî (özel) ve âfâkî (nesnel) bütün yaratılmışları ve bunların yaratılış sırlarını düşünmek, varlığın her zerresinde mevcut ilâhî hikmetlerini görmek... Bu da kalbî ve fikrî zikirdir.

Bedenin memur bulunduğu görevlerle meşgul ve dopdolu olması, kendilerine yasaklanan şeylerden uzak durması ise, zikrin üçüncü çeşidi yani fiilî ve bedenî bir zikirdir.

Zikrin esası kalple, gönülle zikirdir, Allah'dan gâfil olmamaktır. Bu da başlıca üç çeşittir:

1. Allah'ın varlığını gösteren delilleri düşünmek, şüpheleri atarak Allah'ın isim ve sıfatlarını tefekkür etmektir.
2. Allah'ın koyduğu hükümleri, kulluk vazifelerini, Allah'ın bildirdiği sorumlulukları, onlarla ilgili hükümleri, emir ve yasakları, Allah'ın vaadini ve tehdidini ve bunların delillerini düşünmektir.
3. Maddî ve mânevî varlıkları, bunlardaki yaratılış sırlarını seyredip düşünmekle zerrenin kutsal âleme bir ayna olduğunu görmektir. Bu aynaya, gereği gibi bakanların gözüne, o güzellik ve büyüklük âleminin nurları yansır. Bir anlık hisle bundan alınacak olan müşâhede zevkinin bir göz kırpacak kadar süren parıltısı bile dünyalara değer. Bu zikir makamının sonu, zirvesi yoktur.

Zikir, İnsanı Allah’a Ulaştıran Yolların En Eminidir

Rabbimizi akla getiren her türlü fikir gezintisi zikir çatısı altında değerlendirilir. Mesela bir yerde birisi Cenab-ı Hak’kı anlatıyor ve dinleyenler duydukları sözlerin tesiriyle O’nu hatırlıyorlarsa, işte bu mecliste de Yüce Allah zikrediliyor demektir. Yani, Allah’ın ad ve ünvanlarının teker teker veya birkaçının birlikte tekrar edilmesi zikir olduğu gibi, akla O’nu getiren her türlü sohbet de zikir manasına gelir. Evet, namazların ardından yapılan tesbihatlar, okunan dua mecmuaları, cevşenler, günlük olarak yerine getirilen virdler gibi meşguliyetler “zikir” kelimesinin kapsamına girer. “Hangi şekliyle olursa olsun “zikrullah” yolu, Hakk’a ulaşma yollarının en kavîsi ve en eminidir. O olmadan Hak’ka vuslat zordur. Evet, vicdanların şuurla O’nu anması, letâifin her an O’na dem tutması ve lisanın bu armoniye tercüman olması, sonsuzluk yolunun yolcuları için ne tükenmez bir zâd-ü zahîre ve ne bereketli bir kaynaktır!” Bizim maddî hayatımızın yanında bir de manevî hayatımız vardır ve bu hayatımızın merkezinde de kalblerimiz bulunmaktadır. İyiliğe de kötülüğe de açık bir yanı vardır kalblerimizin. Yaratıldığı istikamette kullandığımızda bizi Allah’a uçuracak bir özelliği olmakla beraber; sûi istimal ettiğimizde ise şeytanı bile utandıracak duruma düşürebilir bizleri. İman kalbde bulunduğu gibi, küfür ve nifakta kalbde gelişir; ihlâs, kalbin bir ameli olmakla birlikte, riya, ucb ve kibir de kalblerde kendilerine yer bulabilirler. Bizden istenen, şeytanın zehirli oklarından kalblerimizi korumak; onu, Allah’tan başta her şeye kapalı hâle getirmektir. İşte tam bu bağlamda zikir fevkalade önem kazanıyor. Dili ile kalbini beraberce Allah’a yaklaşımda bir “kurbet helezonu” gibi kullanan mü’min, sırlı bir asansöre binmiş gibi olur, Yüceler Yücesine yükselir, kalbin zümrüt tepelerinde kanat çırpır, yükselir.

Tesbihatı İhmal Etmemeliyiz?

Peygamber Efendimiz pek çok hadislerinde, namaz sonlarında okunacak tesbihat ve duaları bildirmiş, bizlere de bunları yapmamızı tavsiye etmiştir. Biz, haklı veya haksız sebeplerle bazı zamanlarda tesbihatı ihmallarimize kurban verebiliyoruz. “Ne de olsa tesbihatı yapmak sünnet. Yapmasam da olur (!)” düşüncesini bir taviz olarak değerlendirmemiz lazım. Çünkü insanın fıtratı buna çok müsaittir. Öncelikle tesbihatı terk eden, zamanla namazların sünnetlerini terk edebilir. Ve bu durum insanı, -Allah korusun- namazların tamamen terkine kadar götürebilir. Bir mü’min, ibadet hayatında sünnetlere, bir manada insanın sahib-i sünnet ile yani Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) ile irtibata geçmesinin adı olarak bakmalı ve başta tes- bihat olmak üzere sünnetleri hayatına hayat kılmalıdır. Günlük hayatımız içinde bazen çok yoğun olabiliriz. Dolayısıyla bazen tesbihatı yapmadan namazı kılar kılmaz işimize dönmek zorunda kalabiliriz. Bu durumlarda bile tesbihat terk edilmemeli, mümkünse namaz sonrası ayak üstü dahi olsa tesbihat yapılmalı. Bu da mümkün değilse tesbihatı kazaya bırakmalı, müsait olduğumuz zamanlarda tamamlamalıyız.

Cevşen nedir?

Rabbimizi en güzel ifadelerle zikretmenin yollarından birisi de cevşen okumaktır. Arapça bir kelime olan Cevşen, sözlükte “bir tür zırh, savaş elbisesi” anlamına gelir. Esasında cevşen, Musâ el-Kâzım, Cafer es-Sâdık, Muhammed el-Bâkır, Zeynelâbidîn, Hz. Hüseyin ve Hz. Ali yoluyla Peygamber Efendimiz’e dayandırılan ve içeriğinde Cenab-ı Hak’ın pek çok isim ve sıfatları bulunan bir dua kitabıdır. Cevşen, düzenli okunduğunda, okuyana şüphesiz ki maddî-manevî pek çok fayda sağlar.

Yâd Et Allah’ı, Yâd Etsin Seni!

Allah’ı devamlı yâd edip, hatırdaki tutmanın fazileti her Müslümanca bilinen bir husustur. Daha fazla zikir, daha fazla yakınlık manasına gelmektedir. İnsanların Allah’a en yakını olan Efendimiz, hayatının hemen her ânında Allah’ı anmıştır. O, yemeğe başlarken ve bitirdiğinde; istirahat çekilirken ve uyandığında; tuvalete girerken ve çıktığında; evine, mescidine giriş ve çıkışlarında ve daha birçok zaman ve mekanda hiç unutmadığı Cenab-ı Hak’ı hep yâd etmiş, kul- Allah münasebeti adına da Müslümanlara dersler vermiştir. Bütün kalbimizle inanıyoruz ki, bir Müslümanın hayatında, -namaz vakitlerinin dışında- Rabbisine ayıracağı bir vakti olmalı ve o vakitte, Yüce Allah’ı değişik ad ve ünvanları ile anmalıdır.

Evet, siz âlemlerin Rabbini, O’na yakışır bir şekilde anacaksınız. O da kendi mukaddesliğine yakışır bir şekilde sizi yâd edip şereflendirecek. Siz, tesbihlerle, dua mecmualarıyla, cevşenlerle O’nu mırıldanacaksınız. O da size icabetle lütuflar yağdıracak. Böylelikle de “Anın beni, anayım sizi” (Bakara, 2/152.) âyetine mazhariyeti yaşayacaksınız.

Siz, rahat olduğunuz zamanlarda O’nu dilden ve gönülden düşürmeyeceksiniz. O da rahatınızı kaçıran olaylar karşısında size rahmet esintileri gönderecek.

Siz, dünyevî işleriniz arasında O’nu unutmayacaksınız ve geçiştirmeyeceksiniz. O da sizi hem dünyada ve hem de ahirette görüp gözecek. Gâilelerinizi bertaraf edecek.

Siz, aşkın bir insan olarak yaşamaya azmedip O’nu hakkıyla zikredeceksiniz. O da sizin bu gayret ve azminizi ödüllendirip, yakınlığını gönüllerinize hissettirecek.

Siz, Müslümanlığın diğer emir ve yasaklarına uygunluk içerisinde hayatınızı geçirirken, bir de böyle ekstra kullukla Allah’a yöneleceksiniz. O da dünyada ve ukbada sizi mesut ve bahtiyar edecek. Sizin ekstralarınıza, O “ziyade” ile mukabelede bulunacak. Aklınıza hayalinize gelmeyen nimetlerle sizi perverde edecek.

Ve böylelikle siz, Allah’ın sizin üzerinizdeki muradını, tabiri diğerle yaratılış gayenizi tahakkuk ettirecek, “insan-ı kamil” olma yolunda çok önemli mesafeler katedeceksiniz. O da sizi ötelerde Peygamberlerle, sıddıklarla, şehidlerle, salihlerle beraber haşredecek. Cemalini size gösterip hafsalalarınızı aşan mazhariyetle şereflendirecek.